

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Горяга Оксана Вікторівна КНЯГИНЯ ОЛЬГА – ВИДАТНА ЖІНКА ТА ДЕРЖАВНА ДІЯЧКА	118
Єфремова Наталя Володимирівна ДО ПИТАННЯ ПРО РOLЬ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ ЖИТЕЛІВ-ЧЛЕНІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ В СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	121
Корнієнко Ірина Валеріївна ОСВІТА ТА КНИГОДРУКУВАННЯ У ДОБУ ГЕТЬМАНЩИНИ.	124
Завальнюк Ірина Володимирівна ПРАВОВА ЕТНОЛОГІЯ ЯК НАПРЯМ СУЧАСНОГО ПРАВОВИЗНАВСТВА: ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР ПРАВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	128
Артур Ліс LEX SALICA ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ ЄВРОПИ: МІЖ ЗВИЧАЄМ ТА ПИСАНИМИ НОРМАМИ	131
Любічанківський Ольгерд-Ілля Ілліч ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ГЕНДЕРНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ: ВІД ПОСТУПОВОГО ВИЗНАННЯ ДО СУЧАСНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ (1970-ТІ – 2025)	134
Саранчук Олександра Валеріївна СОВІСНІ СУДИ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ ЯК ФОРМА НАРОДНОГО СУДОЧИНСТВА (ОСТАННЯ ЧВЕРТЬ XVIII – ПЕРША ПОЛОВИНА XIX СТ.)	137
Еміль Сальчинський ЦЕРЕКВІЦЬКИЙ ТА НЕШАВСЬКИЙ ПРИВІЛЕЇ 1454 РОКУ: ПРИЧИНИ ЇХ ПРИЙНЯТТЯ, ХАРАКТЕРИСТИКА І ЗНАЧЕННЯ	142
СЕКЦІЯ 4. КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	
Львова Єлизавета Олегівна НАЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ УКРАЇНИ	146
Афанасьєва Мар'яна Володимирівна МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ПРИНЦИП ЗАБОРОНИ ПРИМУСОВОЇ АСИМІЛЯЦІЇ	150
Mishyna Natalia LA LIBERTÉ COGNITIVE FACE AUX NEUROTECHNOLOGIES: ENJEUX JURIDIQUES À L'ÈRE DE L'INTELLIGENCE ARTIFICIELLE	153
Кулі-Іванченко Ксенія Костянтинівна ПРИЙНЯТТЯ КОНСТИТУЦІЇ ШЛЯХОМ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО РЕФЕРЕНДУМУ ЯК ГАРАНТІЯ СТАБІЛЬНОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ В УКРАЇНІ	155
Батан Юрій Дмитрович КОЛЕКТИВНІ ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ ОСОБЛИВИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ	158
Волкова Дарія Євгенівна СВОБОДА АСОЦІАЦІЙ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ ТА СТАНДАРТИ РАДИ ЄВРОПИ	162
Животовська Ірина Юрївна ТРАНСФОРМАЦІЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРИНЦИПУ СВІТСЬКОСТІ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ПАРАДИГМИ ПУБЛІЧНО-РЕЛІГІЙНИХ ВІДНОСИН	165
Іванцова Зоя Анатоліївна КОНСТИТУЦІЙНІ ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ АЛГОРИТМІЧНОГО ВПЛИВУ	169
Панасюк Віта Миколаївна ЗАКОНОДАВЧИЙ ПРОЦЕС ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ТА ПІДТРИМАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ	171

роль у цій організації відіграла видатна історикня, етнографиня та громадська діячка Олександра Яківна Єфименко, яка була в керівництві цієї організації та завдяки зусиллям якої було створено Вищі жіночі курси (ВЖК).

Список використаних джерел:

1. Ніколаєнко О. Стійка захисниця жіночого рівноправ'я – В. М. Білоконська в жіночому русі на початку 20 ст. *Етіпак*. 2023. Вип. 4 (44). С.42-56.
2. Олександра Єфименко. Народжені Україною. Меморіальний альманах. У 2-х т. Київ : ЄВРОМЕДЖ, 2002. Т.1.896с.
3. Павлова Т. Г. Харківське товариство взаємодопомоги трудящих жінок (1902-1919 рр.) *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2014. №1119. Вип. 18. Серія «Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. С. 44-49.
4. У Харкові низку вулиць перейменували на честь відомих українок. URL: <https://50vidsotkiv.org.ua/u-harkovi-nyzku-vulyts-perejmenuvaly-na-chest-vidomyh-ukrayinok> (дата зверення: 15.03.2026).

Ключові слова: Олександра Єфименко, жіночий рух, права жінок, рівноправ'я жінок і чоловіків, жіноча емансипація.

Key words: Oleksandra Yefimenko, women's movement, women's rights, equality between women and men, women's emancipation.

Горяга Оксана Вікторівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри історії держави і права,
кандидат юридичних наук, доцент*

КНЯГИНЯ ОЛЬГА – ВИДАТНА ЖІНКА ТА ДЕРЖАВНА ДІЯЧКА

Княгиня Ольга – видатна жінка та державна діячка, мудра, сильна, харизматична постать із сторінок нашої багатовікової історії. Її походження достеменно не підтверджене. Існує декілька версій, але жодна з них на сто відсотків науково не підтверджена.

Ольга, у хрещенні відома як – Олена, 910 – 969 рр., була дружиною князя Ігоря, який був київським князем та після його загибелі восени 944 р. стала правити на київському столі. В шлюбі з князем Ігорем, княгиня Ольга, мала сина – Святослава Ігоровича. З правлінням княгині Ольги пов'язаний значущий, новий етап розвитку давньоруської державності. Саме княгиня Ольга в 945 р. ліквідувала племінне князіння у Древлян [5].

У науковців виникають питання, чи дійсно княгиня Ольга помстилась Древлянам за вбивство свого чоловіка? Древлянські племена, що проживали на захід від Києва, дійсно брали участь у вбивстві князя Ігоря. Коли княгиня Ольга

прийшла до влади, вона здійснила каральні експедиції на території проживання древлян. Саме тоді були знищені їхні фортифікаційні споруди, гради та перенесені їхні центри правління. У часи правління Ольги древлянська земля була розорена, а землі були приєднані до Києва. Це був жорсткий крок, задля централізації влади Русі [4, с. 50-62].

Щодо помсти, описаної літописцями, то вона може мати міфологічне підґрунтя. Записи, щодо спалення міст птахами задля помсти зафіксовані в легендах різних індоєвропейських народів, а перекази про дії Ольги в 940-х роках літописець зафіксував аж у 1100-х роках, тож точно стверджувати про їхню достовірність не доводиться.

Княгиня Ольга була видатною реформаторкою свого часу. Вона, за часи свого правління здійснила успішні військові акції, унормувала фінансову систему Русі, окреслила кордони, вибудувала адміністративну систему. Правління княгині Ольги – це час стабільності та спокою у державі. Княгиня стабілізувала політичну ситуацію в князівстві та побудувала дипломатичні відносини з іншими державами, відкривши можливість їх візитів на Русь.

Княгиня Ольга провела першу адміністративно-фінансову реформу. Вона упорядковувала та унормувала збирання данини, започаткувавши стабільне стягнення податків. Кроками, щодо цієї реформи стало створення по всій країні князівських погостів та становищ – місць збирання та зберігання зібраної данини. Княгиня використала для цього стародавні центри сільських общин – погости. Ці місця також стали осередками судочинства і центрами влади [3, с. 19-27].

Княгиня Ольга в Київській Русі вперше окреслила землі, з яких збиралась та в які певні часові проміжки визначена кількість данини, таким чином встановивши першу стабільну фінансову систему [6].

Вона – окреслила землі, з яких стягувалася данина, встановила «уроки» – розміри данини та «оброки» та запровадила «устави», що впорядковували адміністративні й судові дії на місцях. Також Ольга, за князівською скарбницею закріпила «ловища» – землі, багаті на хутрових звірів і дичину. За правління княгині розбудовувався Київ [1].

У 967 році, під час перебування київського князя Святослава разом із військом в Болгарії, полчища печенігів обложили столицю Русі. Княгиня Ольга змогла очолити оборону міста та переконати нападників в швидкому поверненні Святослава, що змусило їх відступити [2].

У своїй зовнішній політиці княгиня Ольга притримувалась поглядів на підтримання дружніх стосунків із Візантією. Вона віддавала перевагу мирним засобам дипломатії. Дослідники припускають, що в 946 р. або 957 р. княгиня Ольга двічі відвідала Константинополь. Побувавши в столиці Візантії княгиня започаткувала мирні взаємовідносини з Константином VII Багрянородним - візантійським імператором. Внаслідок візиту княгині Ольги до Константинополя було відновлено русько-візантійські угоди. Від того часу війська перебували на службі візантійського імператора [5].

Як мудра діячка, княгиня Ольга прийняла нову для себе християнську віру, що призвело до зміцнення її авторитету та авторитету її держави серед інших християнських правителів Західної Європи та в очах Візантії.

Міжнародне становище Київської Русі зміцнило саме хрещення княгині Ольги, так як Костянтин VII – візантійський імператор став її хрещеним батьком.

Після хрещення, княгиня Ольга отримала ім'я – Олена. Однак прийняття християнства як державної релігії в Русі відбулося через 31 рік [5].

Княгиня Ольга, зробила першу спробу встановити дипломатичні відносини із Західною Європою, відправивши своїх послів до німецького короля.

Близько 959 р. вона відправила посольство до короля Германії Оттона I.

В 964 р. вона передала владу своєму сину – Святославу Ігоровичу. Князь Святослав не підтримував поглядів своєї матері щодо релігії. Він не підтримав ідею матері щодо хрещення Русі, яку княгиня Ольга бажала здійснити. За часів правління, князь Святослав активно здійснював військові походи та залишився язичником.

Однак свого онука, майбутнього Київського князя Володимира, княгиня Ольга виховала в дусі християнства. Князь Володимир в 988 році здійснив хрещення руських земель чим втілював в життя ідею княгині Ольги та закінчив розпочату нею справу.

По смерті княгиня Ольга була похована за християнським звичаєм. «Її горбочок і досі видно», – писав літописець. За років князювання Володимира Святославича (978–1015 рр.), останки княгині Ольги були перенесені до Десятинної церкви та почалось поклоніння їй як святій [5].

Список використаних джерел:

1. Історія держави і права України : у двох томах: підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закладів / за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 2003. 656 с.

2. Історія Київської Русі: княгиня Ольга. *Історія України: Зародження української нації*. URL: https://history.ed-era.com/utvorennya_kivsko_rusi/olga_bl_890-969

3. Гутів Б. І. Правові та організаційні механізми реалізації виконавчої влади Великим князем у Київській Русі. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2025. Вип. 81. С. 19–27.

4. Журавель Я. В., Богайчук В. С. Система збирання данини та причини її реформування в Київській Русі. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2019. № 15. С. 50–62. URL: <https://journals.dpu.kyiv.ua/index.php/law/article/view/185>.

5. Котляр М. Ф. Ольга. *Енциклопедія історії України: Т. 7: Ми-О / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України ; Інститут історії України. Київ: В-во «Наукова думка», 2010. 728 с. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=Olga>*

6. Літописець Н. Повість минулих літ. URL: <http://litopys.org.ua/litop/lit01.htm>.

Ключові слова: княгиня Ольга, реформаторка, адміністративно-фінансова реформа, данина, податки, погости, уроки, устави.

Key words: Princess Olga, reformer, administrative and financial reform, tribute, taxes, churchyards, lessons, charters.

Єфремова Наталя Володимирівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри історії держави і права, кандидат юридичних наук, доцент*

ДО ПИТАННЯ ПРО РОЛЬ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ ЖИТЕЛІВ-ЧЛЕНІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ В СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Актуалізація проблематики правової освіти жителів-членів територіальних громад України у сфері державної антикорупційної політики сформувалась та виникла в процесі послідовних реформ в державі. З початком взяття курсу на входження України до Європейського Союзу, в нашій країні загострились питання не тільки правової освіти населення, а й скерування її на основоположні задачі розвитку соціуму і держави, серед яких антикорупційна діяльність державних і самоврядних інституцій займає особливе місце.

Поняття «корупція» є дискусійним у сучасній юриспруденції. Так, наприклад, український дослідник М. Мельник тлумачить її як «різновид соціальної корозії, що руйнує органи державної влади та суспільство в цілому» [1, с. 34]. Розбіжності існують і у визначенні способів та принципів боротьби з цим явищем. Так, наприклад, В. В. Щегорцова вважає, що: «Потреба у боротьбі із корупцією обумовлюється тим, що вона породжує цілий спектр інших системних проблем: загрожує верховенству права, моралі суспільства, стабільності демократичних процесів, підриває основи державного управління, підриває правові основи вільної, добросовісної конкуренції тощо» [2]. Але корупція суттєво загрожує не тільки державному управлінню, а й місцевому самоврядуванню, тобто самому соціально-нормативному простору, де людина здійснює свій життєвий цикл. Вагому роль для подолання корупції в державі має освіта, особливо правова. Ця точка зору не є новою, але лишається актуальною і сьогодні.

Враховуючи це, в Україні, ще з 2001 року, значну увагу у сфері боротьби з корупцією почали приділяти освітній реформі. Такий підхід актуалізував антикорупційні настанови та сприяв появі якісно нових підходів до організації антикорупційних заходів в межах територіальних локальних людських спільнот, включаючи й правову освіту населення в профільній сфері [3, с. 19].

У ординарному розумінні концепція розвитку правової освіти населення має за мету формування правової культури громадян, включаючи поширення правових знань, формування поваги до права та вміння захищати свої права. «Ан-